

Att korrigera bilden av "hjälten från Hotel Rwanda"

Det kan finnas goda skäl att vara oroad över gripandet av Paul Rusesabagina, men bilden av honom som en verklig hjälte för mänskliga rättigheter är mer tveksam.

By **Jos van Oijen** September 14, 2020

Den 31 augusti kom nyheten att rwandisk polis hade gripit Paul Rusesabagina, en man som blev internationellt känd 2004 genom Hollywoodfilmen Hotel Rwanda. I denna Oscarsnominerade film gestaltades Rusesabagina av **Don Cheadle** som den modige räddaren av över 1,200 människor under folkmordet 1994. Filmen framställde den tidigare hotellchefen som en verklig hjälte, en rwandisk motsvarighet till **Oskar Schindler**. Efter filmens premiär fick Rusesabagina flera internationella människorättspriser, däribland USA:s presidentmedalj för frihet (Presidential Medal of Freedom), samtidigt som president George W. Bush öste beröm över honom som en "god människa".

Det är därför inte förvånande att hans gripande i **Kigali** föregående månad väckte stor oro. Många grupper och kommentatorer i väst fördömde de rwandiska myndigheterna för att ha frihetsberövat en människorättshjälte enbart för att han kritiserat regeringen. De uttryckte oro för Rusesabaginas säkerhet och möjligheter att få en rättvis rättslig prövning. President **Paul Kagame** intog däremot en triumferande ton när han talade om hur han hade lockat den

landsflyktige Rusesabagina i en fälla. Han upprepade också anklagelserna om att Rusesabagina var ledare för en rebellgrupp som låg bakom dödliga attacker.

Den här artikeln syftar inte till att kommentera merparten av dessa perspektiv. Den rwandiska regeringens **repressiva** behandling av oppositionella, både i landet och utomlands, har dokumenterats utförligt på andra håll. Samtidigt är detaljerna kring Rusesabaginas påstådda kopplingar till rebellgrupper och de exakta omständigheterna kring hans gripande ännu inte helt klarlagda.

I stället vill jag i artikeln korrigera en aspekt av händelseförloppet: den förenklade bild av Rusesabagina som en odiskutabel hjälte som förekommer i stora delar av medierapporteringen och hos människorätsorganisationer. Många biobesökare verkar ha uppfattat händelserna i Hotel Rwanda som historiska fakta. Men ett stort antal ögonvittnen till de verkliga händelserna – däribland personer som enligt uppgift räddades av Rusesabagina, FN:s fredsbevarande soldater och personer som deltog i folkmordet – har berättat en betydligt mer komplicerad historia.

”Motbjudande på grund av sin brist på sanningshalt.”

Hotel Rwanda bygger löst på Rusesabaginas personliga erfarenheter, så som han berättade om dem för **Philip Gourevitch** i den bästsäljande boken **We Wish to Inform You That Tomorrow We Will Be Killed With Our Families**. Boken utgjorde grunden för ett filmmanus som berättade historien om en modig och medkännande hotellchef som riskerade livet för att rädda hundratals tutsier genom att ge dem skydd på Hôtel des Mille Collines. Han skildras som förskräckt över det tilltagande våldet och som någon som försöker vinna inflytelserika hutusoldaters välvilja för att kunna skydda sin hemliga räddningsplan.

När Hotel Rwanda hade premiär fick den många lovord, men också viss kritik. De kanske hårdaste invändningarna har dock kommit från personer som själva bevittnade de händelser som filmen skildrar.

”Jag kan intyga att jag personligen inte kunde fortsätta titta på filmen efter en viss punkt, eftersom jag fann den så motbjudande på grund av dess brist på trovärdighet och sanning.”, skrev kapten **Amadou Deme**, som tillhörde FN:s fredsbevarande styrka i Rwanda (UNAMIR), i sina memoarer.

UNAMIR:s styrkechef **Roméo Dallaire** avfärdade filmen ännu mer kortfattat som *”inte värd att titta på”*. Vid en konferens sade han:

”Jag skulle vilja att ni erkänner den roll som spelades av de UNAMIR-soldater som stannade kvar i Rwanda, däribland soldaterna från Kongo-Brazzaville. Det var de som räddade människorna på Hôtel des Mille Collines – inte hotellchefen Paul Rusesabagina.”

Dallaire betraktas själv av många som en hjälte. I april 1994 valde han envist att stanna kvar i Rwanda med några hundra dåligt beväpnade soldater, trots att **FN:s säkerhetsråd** hade gett order om tillbakadragande.

Major **Stefan Stec**, en av FN-observatörerna som bodde på hotellet under folkmordet, ifrågasatte också Hollywoodversionen av händelserna. I en intervju 2004 berättade han att Rusesabagina vid ett tillfälle hade lämnat namn och rumsnummer till den rwandiska armén på de flyktingar som var mest hotade. FN-observatörerna hjälpte dessa personer att flytta till andra rum för att undvika att de tillfångatogs.

I en undersökning bland 74 flyktingar som hade sökt skydd på hotellet var det dessutom bara tre som bekräftade att Rusesabagina hade räddat människor. Rusesabagina avfärdade resultaten från den rwandiske forskaren som en del av en smutskastningskampanj från regeringens sida och kallade de tillfrågade för "fegisar".

På andra håll har överlevande från hotellet berättat att hotellchefen var en **opportunist** som hade krävt att de betalade för allt under sin vistelse, trots att flygbolaget Sabena, som ägde hotellet, hade skickat honom ett **fax** med instruktioner om att inte göra det.

Konspirationsteorier

Det är troligt att vi aldrig kommer att få fullständig klarhet i exakt vad som hände på Hôtel des Mille Collines. Men det är inte bara händelserna 1994 som behöver granskas kritiskt. Om Rusesabagina ska framställas som en hjälte måste även hans uttalanden och övertygelser uppmärksammas. Även i detta avseende skiljer sig den tidigare hotellchefens uttalanden från den gängse bilden av honom.

Mest oroande är att Rusesabagina förnekar den bild av folkmordet 1994 som forskare och journalister har dokumenterat. I en intervju 2007 förnekade han att hutuextremister hade spelat en ledande roll i mordandet. Han hävdade att den nuvarande presidenten Kagame hade infiltrerat hutumiliserna Interahamwe och att dessa utan att veta om det "arbetade för honom".

Han påstod att **Interahamwe**-milisens ledare i hemlighet var agent för den rebellrörelse som leddes av **Kagame**. Han hävdade också att de flesta som bemannade vägspärrarna, där många människor dödades, inte var hutuextremister utan "Kagames folk".

Rusesabagina antydde att internationella observatörer hade lurats att tro på den etablerade berättelsen om folkmordet 1994. Han menade att om massakrerna kunde betecknas som ett folkmord, så var det tutsier som hade begått det.

På senare tid har Rusesabagina offentligt uttryckt sympati för resterna av den tidigare rwandiska armé som drevs ut ur landet 1994. Dessa väpnade rebeller verkar nu i Demokratiska republiken Kongo under beteckningen **Democratic Forces for the Liberation of Rwanda** (FDLR).

Rusesabagina har undertecknat **petitioner** till stöd för FDLR. År 2013 skrev han också ett brev där han uppmanade FN att betrakta gruppen, som anklagats för krigsförbrytelser, som en grupp flyktingar som felaktigt hade demoniserats.

Vid det laget misstänkte den rwandiska regeringen redan att han finansierade rebellgruppen och hade utfärdat en internationell arresteringsorder. På senare tid har regeringen också

hävdade att Rusesabagina är grundaren av National Liberation Front (FLN), en nyare väpnad organisation.

Omstridd och ifrågasatt

Som framgår av inledningen är syftet med artikeln inte att kommentera eller dra några slutsatser om Rusesabaginas gripande. Den vill endast uppmana kommentatorer på alla sidor – både dem som välkomnar hans frihetsberövande och dem som oroar sig över den rwandiska regeringens aggressiva intolerans mot opposition – att vara korrekta i sina beskrivningar.

Hotel Rwanda är inte en historisk dokumentation, utan en dramatiserad och fiktiviserad skildring av en historia som många ögonvittnen ifrågasätter. Paul Rusesabagina är inte en filmkaraktär, utan en verklig person med en komplicerad och omstridd historia. Detta bör uppmärksammas för att bilden av honom ska bli så korrekt som möjligt.

Uppgifter

1. Hur argumenterar man i artikeln för att bilden av Paul Rusesabagina inte är helt sann?
2. I artikeln beskyller man att Rusesabagina till viss del ägnar sig åt förnekelse av folkmordet. Hur?
3. Om artikelförfattaren har rätt i att Paul Rusesabagina inte är den hjälte han framställs som i filmen: Varför porträtteras han i filmen som en hjälte?
4. Är det viktigt att en film som Hotel Rwanda ger en sann bild av folkmordet?